

Územní samospráva a její organizace.
Profesní a zájmová samospráva, jejich
organizace.

**NP111Zk Správní právo pro veřejnou
správu I**

JUDr. David Hejč Ph.D.

Pojem samosprávy

- **veřejná správa = státní správa + samospráva**
- **správa části veřejných záležitostí těmi, jichž se bezprostředně týká / správa veřejných záležitostí jménem a v zájmu autonomních veřejnoprávních korporací**
- **subjekt: územní samosprávné celky (obce a kraje) a další/jiné veřejnoprávní korporace (profesní komory, vysoké školy), právo na samosprávu (ústavně či zákonem zaručené) a povinnost ji vykonávat**
- **vykonavatel: orgány ÚSC, orgány VŘPK**
- **nezávislost** při výkonu samosprávy (i tak však vázanost zákony + státní dohled)
- samospráva
 - **územní** – obce, kraje
 - **neúzemní/zájmová** (profesní, vysokoškolská)

Ústavní základy samosprávy

- Čl. 8 Ústavy ČR: *Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků.* [K tomu viz nálezn PI. ÚS 1/96.]
 - **Ústavní soud považuje místní samosprávu a nezastupitelnou složku rozvoje demokracie**
- Hlava sedmá Ústavy ČR „Územní samospráva“ (čl. 99 až 105)
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Listina základních práv a svobod
- Evropská charta místní samosprávy (č. 181/1999 Sb.):
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122> [K tomu viz nálezn PI. ÚS 34/02.]

EVROPSKÁ CHARTA MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY

(sdělení MZV ČR č. 181/1999 Sb.)

- *dokument Rady Evropy, který byl přijat (podepsán prvními státy) v říjnu 1985 ve Štrasburku, a který nabyl platnosti po předepsané ratifikaci stanoveným minimálním počtem členských států k 1.9.1988*
- *Česká republika Evropskou chartu místní samosprávy podepsala v květnu 1998 a po její ratifikaci se Charta stala pro Českou republiku platnou dnem 1.9.1999*
- *upravuje základní otázky postavení a poslání místní samosprávy, a to :*
 - *ústavní a zákonné základy místní samosprávy,*
 - *pojem místní samosprávy a tzv. rozsah místní samosprávy,*
 - *ochrana hranic místních správních jednotek,*
 - *správní struktury a zdroje k plnění úkolů místních společenství,*
 - *podmínky výkonu odpovědnosti na místní úrovni,*
 - *institut dozoru nad činností místních společenství,*
 - *finanční zdroje místních společenství,*
 - *právo místních společenství se sdružovat,*
 - *soudní ochrana místní samosprávy*
- *limity svobody územní samosprávy – nález ÚS ze dne 5. 2. 2003, sp.zn. Pl. ÚS 34/02*
- *má být evropský standard*

Územní samospráva v procesu reformy veřejné správy

Reformování veřejné správy po roce 1989:

- obnova místní samosprávy
- vytvoření vyšších územních samosprávných celků
- ukončení činnosti okresních úřadů

Organizace územní samosprávy

- **obce** (základní územní samosprávné celky)
 - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
 - zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
 - zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností
 - zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí
 - zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů
- **vyšší územní samosprávné celky** (13 krajů + hl. m. Praha)
 - zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
 - zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
 - zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů
 - zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů
 - zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Obec jako základní územní samosprávný celek

- **základ obce**
 - osobní
 - územní
 - ekonomický
 - mocenský aspekt obce

- **veřejnoprávní korporace**
- **vlastní majetek** (hospodaří podle vlastního rozpočtu)
- **vystupuje vlastním jménem na vlastní odpovědnost**

Samostatná a přenesená působnost obce

- **samostatná působnost** – autonomní správa svých záležitostí
 - např. vydávání obecně závazných vyhlášek
 - dozor a kontrola – Ministerstvo vnitra
- **přenesená působnost** – (dekoncentrovaný/delegovaný) výkon státní správy
 - např. vydávání nařízení
 - zmíněná kategorizace obcí
 - dozor a kontrola – krajský úřad
- § 8 zákona o obcích: *Pokud zvláštní zákon upravuje působnost obcí a nestanoví, že jde o přenesenou působnost obce, platí, že jde vždy o samostatnou působnost.*

Záležitosti patřící do samostatní působnosti

- Záležitosti existence obce a její územní změny např.
 - slučování/připojení s jinou obcí
 - označování částí obce, ulic...
 - Vnitřní organizace obce např.
 - volba, zřizování a ustanovování orgánů obce
 - zřizování obecní policie,
 - organizace místního referenda
 - Rozpočtové hospodaření
 - Hospodaření s obecním majetkem
 - Podnikatelské aktivity obce, zakládání právnických osob
- Atd.

Dozor samostatné vs. přenesené působnosti

Působnost územního samosprávného celku	Předmět dozoru – akt	Kritéria dozoru – soulad s	Dozorový orgán	Orgán oprávněný zrušit akt
Samostatná působnost obce	obecně závazná vyhláška	zákon	Ministerstvo vnitra	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	Ministerstvo vnitra	správní soud
Samostatná působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	magistrát	správní soud
Přenesená působnost obce	nařízení	zákon a jiný první předpis	krajský úřad	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiný právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu nebo opatření krajského úřadu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	krajský úřad	krajský úřad
Přenesená působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiným právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu a opatření magistrátu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	magistrát	magistrát

Počet obcí v ČR - 6259

Velikostní struktura obcí k 1. 1. 2012

Celkem 56,0 % všech obcí jsou obce do 500 obyvatel.

kategorie obcí do 199 obyvatel (24,4 %)

kategorie obcí od 200 - 499 obyvatel (31,6 %),

V obcích do 500 obyvatel žije pouze 7,9 % celkové populace České republiky.

Tyto obce však zabírají víc než 1/3 rozlohy České republiky.

Velký počet obcí do 1 000 obyvatel.

kategorie od 500-999 obyvatel (21,7 %).

Obce a jejich členění

- **kategorizace obcí**
 - **obce (jedničkové) – 6259**
 - **obce s pověřeným obecním úřadem (dvojkové) - 388**
 - **obce s rozšířenou působností (trojkové) - 205**
- **další členění**
 - **obec**
 - **město a městys**
 - **statutární město**
 - **hl. m. Praha**

Orgány obce

- **zastupitelstvo obce**
 - výbory zastupitelstva (finanční a kontrolní, další fakultativně)
- **rada obce**
 - komise rady
- **starosta**
- **obecní úřad**
 - (tajemník)
- **zvláštní orgány obce**
- **obecní policie**

Zastupitelstvo

- vrcholný orgán (vyjádření ústavního práva občanů podílet se na správě veřejných záležitostí)
- přímo volený orgán
- stěžejní úloha především v rámci samostatné působnosti
- veřejná zasedání nejméně jednou za tři měsíce
- občané mohou v otázkách samostatné působnosti vytvořit bod programu zasedání,
- zápisy ze zasedání veřejné, možno nahlížet a činit výpisy
- vytváří **výbory** jako poradní a iniciativní orgány (povinně finanční a kontrolní)

Rada obce

- výkonný orgán vykonávající působnost jak samostatnou, tak přenesenou
- volena z řad zastupitelstva, kterému je také odpovědná (pokud je alespoň 15 zastupitelů, jinak její pravomoci vykonává starosta a zastupitelstvo)
- neveřejná zasedání
- v otázkách samostatné působnosti obce mohou občané podat žádost podepsanou 0,5 % oprávněných občanů o projednání určité věci (rada ji musí do 60 dnů projednat)
- zápisy ze zasedání veřejné, možno nahlížet a činit výpisy
- vytváří komise jako poradní a iniciativní orgány

Starosta

- specifický orgán, který zastupuje obec navenek (podepisuje za ni např. právní předpisy obce)
- volen zastupitelstvem, kterému je odpovědný
- v případě potřeby zastupován místostarosty

Obecní úřad

- orgán působící hlavně v přenesené působnosti – v rámci ní vytváří specializované odbory (např. odbor životního prostředí, dopravy, přestupkový, odbor stavebního úřadu, ...)
- podpůrně působí též v samostatné působnosti obce
- tajemník obecního úřadu

Statutární města

- § 4 odst. 1 zákona o obcích: *Statutárními městy jsou Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Jablonec nad Nisou, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná, Mladá Boleslav a Prostějov.*
- územní členění na základě **statutu** (OZV)
- **fakultativní členění** na městské části/obvody
- **magistrát** (městský úřad) a **primátor** (starosta)
- další úprava v § 130 a násl. zákona o obcích

Kraj jako vyšší územní samosprávný celek

- **základ kraje**
 - osobní
 - územní
 - ekonomický
 - mocenský aspekt kraje

- **veřejnoprávní korporace**
- **vlastní majetek**
- **vystupuje vlastním jménem na vlastní odpovědnost**

- ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků
- formálně zřízeny s účinností od 1. 1. 2000

Samostatná a přenesená působnost kraje

- **samostatná působnost** – autonomní správa svých záležitostí
 - např. vydávání obecně závazných vyhlášek
- **přenesená působnost** – výkon státní správy
 - např. vydávání nařízení
- § 14 odst. 1 zákona o krajích: *Do samostatné působnosti kraje patří záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje.*
- § 14 odst. 4 zákona o krajích: *Při výkonu samostatné působnosti kraj spolupracuje s obcemi; nesmí přitom zasahovat do jejich samostatné působnosti.*
 - respektování „autonomie“ samosprávného postavení obce
 - kraj má vyšší nikoliv nadřízené postavení

Orgány kraje

- **zastupitelstvo kraje**
 - výbory zastupitelstva (finanční, kontrolní a výbor pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost, další fakultativně)
- **rada kraje**
 - komise rady
- **hejtman**
- **krajský úřad**
 - ředitel KÚ
- **zvláštní orgány kraje**

Vztah státu a krajů k obcím - dozor

Působnost územního samosprávného celku	Předmět dozoru – akt	Kritéria dozoru – soulad s	Dozorový orgán	Orgán oprávněný zrušit akt
Samostatná působnost obce	obecně závazná vyhláška	zákon	Ministerstvo vnitra	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	Ministerstvo vnitra	správní soud
Samostatná působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	magistrát	správní soud
Přenesená působnost obce	nařízení	zákon a jiný první předpis	krajský úřad	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiný právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu nebo opatření krajského úřadu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	krajský úřad	krajský úřad
Přenesená působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiným právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu a opatření magistrátu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	magistrát	magistrát

Profesní samospráva

- exkluzivita osobního substrátu zájmové korporace X
personální základ obce
- k získání členství se vyžadují předpoklady – určité vzdělání,
absolvování praxe a vykonání zvláštních profesních zkoušek
X u obce každý občan ČR
- Vydávány tzv. stavovské předpisy – vnitřní předpisy
korporace (srov. právní předpisy obcí a krajů)
- existence dohledu (kontroly) orgánů komory nad kvalitou
výkonu povolání – možnost kárného potrestání za porušení
právních předpisů nebo i stavovských předpisů – zajištěno
skrze povinné členství
- nucené povinné členství jako podmínka k výkonu
příslušného povolání
- povinnost platit pravidelně příspěvky na provoz

Profesní samospráva

- advokátní komora, notářská komora, exekutorská komora,
- lékařská komora, stomatologická komora, lékárnická komora, komora veterinárních lékařů,
- komora architektů, komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě,
- komora daňových poradců, komora auditorů, komora patentových zástupců

Vysoké školy – prameny právní úpravy

čl. 33 Listiny

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

čl. 15 odst. 2 Listiny

- *svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena*

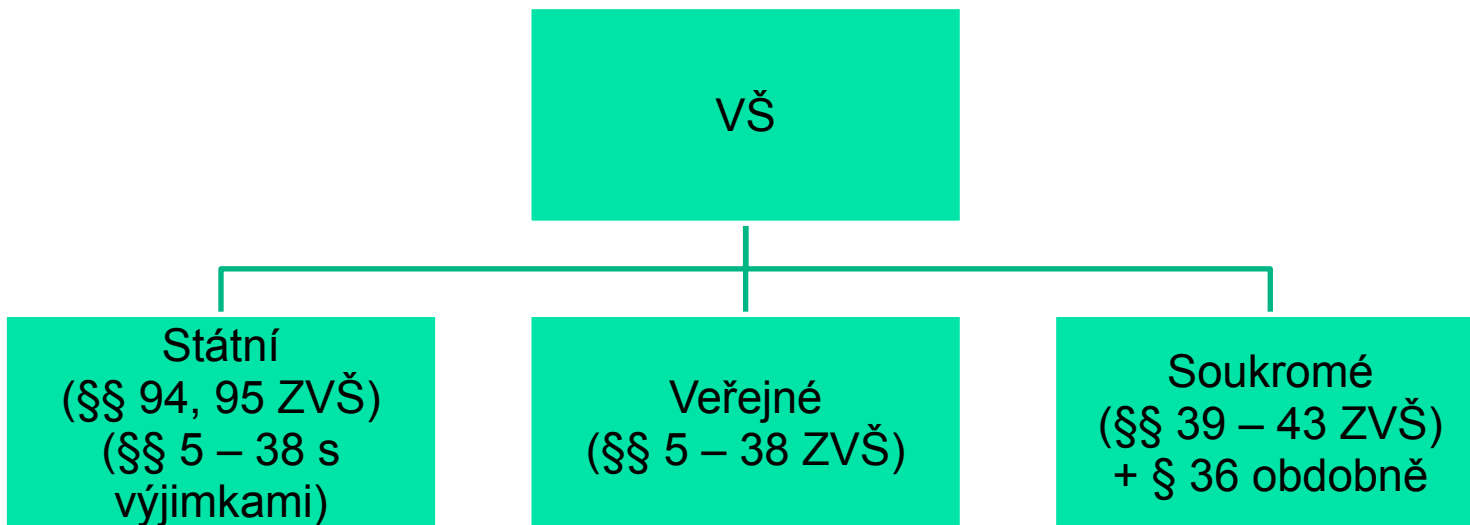
čl. 17 Listiny

- *svoboda projevu a právo se vyjadřovat*

...

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách

- *upravuje právní postavení všech vysokých škol*

Součást
organizační složky
státu / Organizační
složka státu
Státní rozpočet –
obrana/vnitro

Veřejná
vysoká škola
Státní
rozpočet -
školství

s.r.o. / a.s.
Zejména
vlastní
hospodářská
činnost

Vysoké školy

- nejvyšší článek vzdělávací soustavy
- Akademické svobody a akademická práva
- Dělení vysokých škol:
 - **veřejné**
 - **soukromé**
 - **státní**
- Dělení podle typu
 - **univerzitní**
 - **neuniverzitní**

Veřejná vysoká škola

- přiznává akademické tituly
- koná habilitační řízení
- koná řízení ke jmenování profesorem
- používá akademické insignie a koná akademické obřady
- **financovány** ze státního rozpočtu, poplatky spojené se studiem, výnosy z doplňkové činnosti, dary, rozpočet ÚSC a další.
- **samospráva** – rozhoduje o vnitřní organizační struktuře, počet přijatých uchazečů, tvorba a uskutečňování studijních programů, organizace studia, vědecké/výzkumné a další tvůrčí činnosti, rozhoduje v pracovněprávních věcech, hospodaření, výše poplatku za studium...

Veřejné vysoké školy

- Zřízena (zrušena, sloučena) **výhradně zákonem (§ 5 ZoVŠ) - seznam v příloze č. 1 zákona o VŠ**

1. Univerzita Karlova
2. Univerzita Palackého v Olomouci
3. České vysoké učení technické v Praze
4. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava
5. Akademie výtvarných umění v Praze
6. Vysoké učení technické v Brně
7. Masarykova univerzita
8. Mendelova univerzita v Brně
9. Akademie múzických umění v Praze
10. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
11. Janáčkova akademie múzických umění v Brně
12. Univerzita Pardubice
13. Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
14. Česká zemědělská univerzita v Praze
15. Technická univerzita v Liberci
16. Vysoká škola ekonomická v Praze
17. Univerzita Hradec Králové
18. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
19. Ostravská univerzita
20. Slezská univerzita v Opavě
21. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
22. Západočeská univerzita v Plzni
23. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
24. Vysoká škola polytechnická Jihlava
25. Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích

Vnitřní předpisy veřejné vysoké školy

- podléhají registraci MŠMT
- obligatorní: statut, volební a jednací řád akademického senátu, vnitřní mzdový princip, jednací řád vědecké rady, studijní a zkušební řád, stipendijní řád, disciplinární řád...
- projev autonomie – abstraktní akt – normativní charakter – není obecně závazný/není pramen práva – soulad se zákony i jinými právními předpisy

Orgány veřejných vysokých škol

Samosprávné

Akademický senát

Rektor

Vědecká (akad.) rada

Disciplinární komise

Rada pro vnitřní hodnocení

Další

Kvestor

Správní rada

Dozor státu nad vysokoškolskou samosprávou

Stát (prostřednictvím MŠMT či NAÚ) zasahuje do činnosti VŠ jen v zákonem vymezených oblastech
Financování (resp. „spoluřízení“ u státních VŠ),
Dozor nad normotvorbou
Dozor nad zákonností a konkrétními povinnostmi VŠ
Dozor nad kvalitou poskytovaného vzdělání =>
akreditace – institucionální akreditace